

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشکده امام خمینی و انقلاب
اسلامی
وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار
امام خمینی

برای دریافت
کارشناسی ارشد

پایان نامه
درجه

در رشته

عنوان:

بررسی خاستگاه و طبقه اجتماعی شهداء و ایثارگران انقلاب
اسلامی با تأکید بر مطالعه در استان های آذربایجان شرقی و
غربی (۵۷ - ۱۳۵۰)

اسناد راهنما:

جناب آقای دکتر علی محمد حاضری

استاد مشاور:

جناب آقای محمد سالار کسرای

پژوهشگر:

حسن دهقانیان ارزیل

ماه / سال تحصیلی:

اردیبهشت ۱۳۹۰

کلیه حقوق مادی و معنوی این پایان نامه متعلق به پژوهشکده می باشد.
چاپ پایان نامه و استخراج مقاله از پایان نامه باید به نام پژوهشکده ،
با تأیید استاد راهنما و با مجوز معاونت پژوهشی باشد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

پدر و مادر دلسوز
و همسر مهربانم

باسمه تعالی

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با حمد و سپاس به درگاه خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولیعصر (عج) و با درود و سلام به روان پاک حضرت امام خمینی (س) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای حسن دهقانیان اریلی دانشجوی رشته جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی تحت عنوان: «بررسی خاستگاه و طبقه اجتماعی ایشارگران و شهدای انقلاب اسلامی ایران با تأکید بر مطالعه در استانهای آذربایجان شرقی و غربی در سالهای ۱۳۵۷-۱۳۵۰»

در تاریخ ۱۳۹۰/۲/۵ با حضور هیأت داوران در پژوهشکده امام خمینی (س) برگزار گردید و به موجب آیین نامه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد، ارزشیابی هیأت داوران به شرح زیر تعیین گردید:

قبول با درجه بسیار خوب امتیاز:
 قبول مشروط با درجه: (با اصلاح)
 دفاع مجدد مردود
مرجع تأیید نهایی:

شرح اصلاحات مورد نیاز:

-۱

-۲

توضیح: بنا به مصوبه کمیسیون تخصصی آموزش و پژوهش پژوهشکده امتیاز پایان نامه‌ها به شرح زیر مشخص میگردد:

۱۴ به بالا

الف) قابل قبول از

۱۶-۱۷/۹۹

۳- قبول با درجه خوب

۱۹-۲۰

۱- قبول با درجه عالی

۱۴-۱۵/۹۹

۴- قابل قبول

۱۸-۱۸/۹۹

۲- قبول با درجه بسیار خوب

کمتر از ۱۴

ب) مردود

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیأت داوران
		جناب آقای دکتر علی محمد حاضری	۱- استاد راهنما:
		جناب آقای دکتر محمدسالار کسرای	۲- استاد مشاور:
		جناب آقای دکتر محمد رضا طالبان	۳- استاد داور:
		جناب آقای دکتر علی اصغر مقدس	۴- استاد داور:

امضاء
مدیریت تحصیلات تکمیلی

امضاء
نماینده تحصیلات تکمیلی

امضاء
مدیر گروه

تهران: خیابان فردوسی شمالی، ابتدای خیابان شهید تقوی (کوشک) پلاک ۶۳، تلفن ۰۲-۶۶۷۴۴۰۹ و ۰۲-۶۶۷۴۲۰۲۳-۷ و ۰۲-۶۶۷۴۲۸۲۵: کد پستی: ۱۱۴۵۶۸۹۳۳۸

پست الکترونیک: info@ri-khomeini.com

وب سایت اینترنتی: www.ri-khomeini.com

تقدیر و تشکر

در اینجا از همه افراد و شخصیت هایی که در طول نوزده سال تحصیل یاری ام کرده اند و دانسته هایشان را به من یاد داده اند، مخصوصاً از معلم کلاس اول ابتدایی، آقای مجیدی، تشکر می کنم. همچنین از اساتید محترم گروه علوم اجتماعی دانشگاه تبریز از جمله استاد محترم آقای دکتر حریری و دکتر علیزاده اقدم کمال تشکر را دارم.

نیز از اساتید گرانقدر گروه جامعه شناسی انقلاب پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی آقایان دکتر طالبان و دکتر مهرآئین که در دوره کارشناسی ارشد مطالب فراوانی از آنها آموختم متشکرم؛ و از آقای دکتر علی محمد حاضری به عنوان استاد راهنما و از آقای دکتر محمد سالار کسرابی به عنوان استاد مشاور تشکر و قدردانی می کنم.

در پایان از کارمندان اداره های کل بنیاد شهید و امور ایثارگران استانهای آذربایجان شرقی و غربی به ویژه آقایان لطفی و ابوالفضل زاده که در گردآوری داه های پایان نامه کمال همکاری را با من حقیر داشته اند کمال تشکر را دارم.

پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد
رشته تحصیلی: جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی
عنوان پایان‌نامه: بررسی خاستگاه و طبقه اجتماعی ایثارگران و شهدای انقلاب اسلامی ایران با تأکید بر مطالعه در استان های آذربایجان شرقی و غربی در سالهای ۵۷-۱۳۵۰
نام و نام خانوادگی دانشجو: حسن دهقانیان ارزیل
استاد راهنما: دکتر علی محمد حاضری
استاد مشاور: دکتر محمد سالار کسرای
تاریخ شروع پایان‌نامه: ۱۳۸۸/۳/۰۴
تاریخ اتمام پایان‌نامه:
چکیده
<p>علی‌رغم وجود تبیین‌های مختلف در باب انقلاب اسلامی، توده‌ی کنشگران انقلابی که سهم عمده‌ای در فرآیند انقلاب ایران داشته، مورد کم‌توجهی قرار گرفته‌اند و از این رو، نیازمند مطالعات وسیع و عمیقی است. شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی ایران، به عنوان نمونه‌ای مهم از این کنشگران انقلابی محسوب می‌شوند. بر این اساس ما در جستجوی یافتن پاسخ به این سؤال اساسی هستیم که خاستگاه و طبقه‌ی اجتماعی شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی سال‌های ۵۷-۱۳۵۰ استانهای آذربایجان شرقی و غربی چگونه بوده است؟</p> <p>پاسخ به سؤال مذکور در واقع یکی از اهداف تحقیق ما می‌باشد. هدف دوم اینکه، نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق مشابهی که توسط محمد امین باقری با عنوان «بررسی خاستگاه و طبقه‌ی اجتماعی شهدای انقلاب اسلامی شهر تهران (سالهای ۵۷-۱۳۵۶)» انجام گرفته است، مقایسه خواهد شد تا مشخص شود که شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی استانهای آذربایجان شرقی و غربی از بعد خاستگاه و طبقه‌ی اجتماعی دارای چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با شهدای انقلاب اسلامی شهر تهران می‌باشند.</p> <p>داده‌های مورد نیاز خودبرای یافتن پاسخ سؤالات تحقیق را از طریق روش اسنادی گردآوری کرده‌ایم. منظور از اسناد همان پرونده‌هایی است که در بنیادشهید و امورایثارگران دو استان آذربایجان شرقی و غربی موجود بودند. برای تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار spss استفاده شده است.</p> <p>لازم به ذکر است شهدایی که در فاصله‌ی سالهای ۵۷-۱۳۵۵ به شهادت رسیده‌اند و ایثارگرانی که در فاصله‌ی سالهای ۵۷-۱۳۵۰ دچار حادثه گشته‌اند، جامعه‌ی تحقیق ما را تشکیل می‌دهند.</p> <p>طبقه‌ی اجتماعی هر فرد با استفاده از دو معرف شغل و تحصیلات به صورت ترکیبی مورد سنجش قرار گرفته است: معرف شغل بر اساس مقیاس ترتیبی با ۶ مقوله (۶-۱ امتیاز) و معرف تحصیلات نیز بر اساس مقیاس ترتیبی با ۷ مقوله (۶-۱ امتیاز). در این تحقیق خاستگاه اجتماعی نیز یک شاخص ترکیبی است که از طریق دو معرف شغل و تحصیلات پدر اندازه‌گیری می‌شود.</p> <p>۴۰/۹ درصد اعضای جامعه‌ی تحقیق (با فراوانی ۱۴۳) از طبقه‌ی پایین، ۵۸/۶ درصد (با فراوانی ۲۰۵) از طبقه‌ی متوسط و ۰/۶ درصد (با فراوانی ۲) از طبقه‌ی بالای جامعه بوده‌اند.</p> <p>۵۸/۶ درصد اعضای جامعه‌ی تحقیق (با فراوانی ۱۶۷) از طبقه‌ی پایین، ۴۱/۱ درصد (با فراوانی ۱۱۷) از طبقه‌ی متوسط و ۰/۴ درصد (با فراوانی ۱) از طبقه‌ی بالای جامعه برخاسته بودند.</p>

Research Institute of Imam Khomeini and Islamic Revolution

Degree : M. A.
Major of study : The Sociology of the Islamic Revolution
Title : Of origin and social class Isargaran and martyrs of the Islamic Revolution with an emphasis on the study of East and West Azarbaijan province in the years 1350-57.
Student : Hassan Dehghaneian Arzil
Supervisor : Dr. Alimohammad Hazeri
Consultant Professor : Dr. mohammad Salar Kasraie
Beginning : 1388/03/04
Ending : 1390/02/05
Abstract : <p>Despite different explanation about the Islamic Revolution, the revolutionary mass actors a stake in the Iranian revolution had process, little attention have been the case and hence, requires broad and deep studies. War martyrs and veterans of the Islamic Revolution, as an example of the important actors are considered revolutionary. On this basis we seek answers to these questions are fundamental to social origin and class war martyrs and veterans Islamic Revolution years 1350-57 provinces East and West Azarbaijan was how?</p> <p>In fact the answer to the question of our research goals are. Objective Second, research findings with similar results by Mohammad Amin Bagheri as "social class of origin and the Islamic Revolution Martyrs in Tehran (years 1356-57)" has been done, will be compared to determine if the martyrs and Isargaran Islamic Revolution East and West Azarbaijan provinces of origin and then with what social class similarities and differences with the Islamic Revolution Martyrs in Tehran are.</p> <p>Required data Research answer questions through research methods have collected documents. In order to document the cases in which Human Affairs martyr and Isargaran East and West Azarbaijan provinces were present. To analyze the data from spss software was used.</p> <p>Martyrs It should be mentioned that the distance between years 1355-57 to have been martyred in the distance Aysargrany years 1350-57 have been injured, our research community are totally include.</p> <p>Every social class, using two reagent mix of jobs and education as has been evaluated: sequential referral jobs on a scale with six categories (1-6 points) Reagent scale studies based on sequence with the seven categories (0-6 points). The study of social origins as a combined index is introduced through two jobs and education measure is the father.</p> <p>40/9 percent of the research community (with a frequency of 143) of the lower class, 58/6 percent (with a frequency of 205) of the middle class and 0/6 percent (with a frequency of 2) of high class society have been. 58/6 percent of the members of the research community (with a frequency of 167) of the lower class,</p> <p>41/1 percent (with a frequency of 117) of the middle class and 0/4 percent (with 1 frequency) of high class society had arisen</p>

معهد ابحاث الامام الخميني و الثورة الاسلاميه

درجة : الماجستير

فرع الدراسات : الحقل الاجتماعي الثورة الاسلاميه

العنوان الرسالة : دراسة ارادة و الطبقة الاجتماعية حول الايثارگران و الشهداء الثورة الاسلامية ايران مع التركيز على
الدراسة في محافظات آذربايجان الشرقية و الغربية في السنوات ٥٧-١٣٥٠

الاسم و الاسم العاملي : حسن دهقانان ارزيل

استاد المرشد : الدكتور على محمد حاضري

استاد المستشار : الدكتور محمداسالار كسرايي

تاريخ شروع الرسالة : خرداد ١٣٨٨

تاريخ اتمام الرسالة : ارديبهشت ١٣٩٠

الخلاصة

على الرغم من تفسير مختلف عن الثورة الإسلامية ، والجهات الفاعلة الثورية الجماهيرية حصة في الثورة الإيرانية والعملية ، والقليل من الاهتمام قد القضية ، وبالتالي ، تحتاج الى دراسات واسعة وعميقة. تعتبر شهداء الحرب وقدامى المحاربين للثورة الإسلامية ، على سبيل المثال من العناصر الفاعلة الهامة الثورية وعلى هذا الأساس نسعى إجابات لهذه الأسئلة الأساسية إلى الأصل الاجتماعي وشهداء الحرب الطبقية وقدامى المحاربين الثورة الاسلامية سنة ٥٧ - ١٣٥٠ المحافظات وكان الشرق واذربيجان الغربية وكيف؟ في الواقع الإجابة على السؤال من أهداف البحث لدينا هي. وسيتم مقارنة بالهدف الثاني ، نتائج البحوث مع نتائج مماثلة من قبل محمد امين باقرى باسم " الطبقة الاجتماعية المنشأ وشهداء الثورة الاسلامية في طهران (٥٧ سنة -١٣٥٦)" لقد تم القيام به ، لتحديد ما إذا الشهداء و الايثارگران الثورة الاسلامية الشرق والغرب محافظات اذربيجان المنشأ ومن ثم مع ما أوجه التشابه الطبقة الاجتماعية والخلافات مع شهداء الثورة الاسلامية في طهران.

البيانات المطلوبة من خلال الإجابة على الأسئلة البحث و طرق جمع الوثائق. من أجل توثيق الحالات التي موسسه الشهيد و الشؤون الايثارگران الشرق والغرب والمحافظات اذربيجان كانوا حاضرين. لتحليل البيانات والبرمجيات المستخدمة من الإحصائي للعلوم الاجتماعية من برنامج . spss

الشهداء وتجدر الإشارة إلى أنه تم المسافة بين ٥٧-١٣٥٥ عاما استشهد في السنوات مسافة ٥٧-١٣٥٠ الايثارگران أصيبوا، مجتمعنا البحوث وتشمل تماما.

كل الطبقة الاجتماعية ، وذلك باستخدام مزيج اثنين كاشف من فرص العمل والتعليم كما تم تقييمها : وظائف الإحالة على نطاق ومتابعة مع ست فئات (٦-١ نقطة) الدراسات كاشف النطاق على أساس التسلسل مع الفئات السبع (٦-٠ نقطة). وقدم دراسة الأصول الاجتماعية باعتبارها مؤشر من خلال الجممع بـيين وظيفتين وقياس التعلـيم هـو الأـبـ. ٤٠/٩ في المائة من مجتمع البحث (مع تواتر ١٤٣) من الطبقة الدنيا ، وقد ٥٨/٦ في المئة (مع تواتر ٢٠٥) من الطبقة الوسطى و ٠/٦ في المئة (مع تواتر اثنين) من المجتمع الطبقي عالية. ٥٨/٦ في المئة من أعضاء مجتمع البحوث (مع تواتر ١٦٧) من الطبقة الدنيا ، نشأت ٤١/١ في المئة (مع تواتر ١١٧) من الطبقة الوسطى و ٠/٤ في المئة (مع تردد) من المجتمع الطبقي عالية.

فهرست اجمالی

صفحه

عنوان

فصل اول:كليات ١

۶	فصل دوم: چارچوب نظری
۷	۲-۱. پیشینه نظری
۱۳	۲-۱-۲. توضیحات نظری
۱۳	۲-۱-۲-۱. نقش طبقات اجتماعی در نظریه های انقلاب
۱۹	۲-۱-۲-۲. نقش طبقات در تبیین های انقلاب اسلامی ایران
۳۴	۲-۲. پیشینه تجربی
۳۹	۲-۳. فرضیه های تحقیق
۴۰	فصل سوم: روش تحقیق
۵۵	فصل چهارم: یافته های پژوهش
۵۶	۱. توصیف متغیرها
۱۲۲	۲. سنجش مفاهیم: طبقه اجتماعی و خاستگاه اجتماعی
۱۳۶	۳. آزمون فرضیه ها
۱۳۷	فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری
۱۳۸	۵-۱. خلاصه و ارزیابی کلی نتایج تحقیق
۱۴۲	۵-۲. ارزیابی تبیین های انقلاب اسلامی ایران
۱۵۳	پیشنهادات برای تحقیقات آتی
۱۵۴	منابع و مآخذ

فهرست تفصیلی

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۲	۱-۱. بیان مسأله

۲	۱-۲.اهداف تحقیق
۳	۱-۳.ضرورت و اهمیت تحقیق
۳	۱-۴.ابعاد تازه تحقیق
۵	۱-۵.سئوالات تحقیق
۶	فصل دوم:چارچوب نظری.....
۷	۲-۱.پیشینه نظری.....
۷	۲-۱-۱.چارچوب مفهومی
۱۰	۲-۱-۱-۱.مرزبندی مفهوم طبقه اجتماعی بامفاهیم همجوار.....
۱۳	۲-۱-۲.توضیحات نظری.. ..
۱۳	۲-۱-۲-۱.نقش طبقات اجتماعی در نظریه های انقلاب
۱۳	۱.کلارنس کرین بریتون:کالبد شکافی چهار انقلاب
۱۴	۲.تدا اسکاچپول:دولتها و انقلابهای اجتماعی
۱۷	۳.برینگتون مور:ریشه های اجتماعی دیکتاتوری ودموکراسی
۱۹	۲-۱-۲-۲.نقش طبقات در تبیین های انقلاب اسلامی ایران.....
۱۹	۱.یرواند آبراهامیان.....
۲۰	۲.تدا اسکاچپول
۲۱	۳.محمد هاشم پسران
۲۲	۴.ادموند برک و پل لوبک
۲۳	۵.منصور معدل.....
۲۴	۶.جیمز دفرنزو.....
۲۵	۷.ابوالفضل دلاوری
۲۶	۸.محمد رحیم عیوضی
۲۸	۹.جان فوران
۳۰	۱۰.جرالد گرین.....
۳۰	۱۱.احمد اشرف و علی بنوعزیزی
۳۱	۱۲.نیکو کدی
۳۱	۱۳.نجف لک زایی
۳۲	۱۴.امام خمینی،معمار بزرگ انقلاب
۳۴	۲-۲.پیشینه تجربی
۳۹	۲-۳.فرضیه های تحقیق
۴۰	فصل سوم:روش تحقیق
۴۱	۳-۱.نوع تحقیق
۴۱	۳-۲.روش تحقیق(روش گردآوری اطلاعات)

۴۱	۳-۳. واحد تحلیل
۴۱	۳-۴. جمعیت و نمونه
۴۲	۳-۵. شناسایی و تعیین متغیرها
۴۷	۳-۶. تعریف مفاهیم و سنجش متغیرها
۴۸	۱. طبقه اجتماعی
۴۹	۲. خاستگاه اجتماعی
۴۹	۳. اینارگر
۴۹	۴. شهید
۴۹	۵. شغل
۵۲	۶. تحصیلات
۵۲	۳-۷. روش های عمده سنجش طبقه اجتماعی
۵۳	۳-۸. روش تحلیل اطلاعات
۵۵	فصل چهارم: یافته های پژوهش
۵۶	۱. توصیف متغیرها
۵۶	۱-۱. استان آذربایجان شرقی
۵۶	۱-۱-۱. شهدای استان آذربایجان شرقی
۶۸	۱-۱-۲. جانبازان استان آذربایجان شرقی
۷۸	۱-۱-۳. زندانیان سیاسی استان آذربایجان شرقی
۸۸	۱-۱-۴. زندانیان جانباز استان آذربایجان شرقی
۹۸	۱-۲. استان آذربایجان غربی
۹۸	۱-۲-۱. شهدای استان آذربایجان غربی
۱۰۹	۱-۳. کل جامعه تحقیق
۱۲۲	۲. سنجش مفاهیم: طبقه اجتماعی و خاستگاه اجتماعی
۱۲۳	۲-۱. استان آذربایجان شرقی
۱۲۳	۲-۱-۱. شهدای استان آذربایجان شرقی
۱۲۵	۲-۱-۲. جانبازان استان آذربایجان شرقی
۱۲۷	۲-۱-۳. زندانیان سیاسی استان آذربایجان شرقی
۱۲۹	۲-۱-۴. زندانیان جانباز استان آذربایجان شرقی
۱۳۱	۲-۲. استان آذربایجان غربی
۱۳۱	۲-۲-۱. شهدای استان آذربایجان غربی
۱۳۳	۲-۳. کل جامعه تحقیق
۱۳۶	۳. آزمون فرضیه ها
۱۳۷	فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری

- ۱-۵. خلاصه و ارزیابی کلی نتایج تحقیق ۱۳۸
- ۲-۵. ارزیابی تبیین های انقلاب اسلامی ایران ۱۴۲
۱. یرواند آبراهامیان ۱۴۲
۲. تدا اسکاچپول ۱۴۲
۳. محمد هاشم پسران ۱۴۳
۴. ادموند برک و پل لوبک ۱۴۳
۵. جیمز دفرنزو ۱۴۴
۶. ابوالفضل دلاوری ۱۴۴
۷. محمدرحیم عیوضی ۱۴۴
۸. جان فوران ۱۴۵
۹. جرال دگرین ۱۴۵
۱۰. احمد اشرف و علی بنوعزیزی ۱۴۵
۱۱. نیکی کدی ۱۴۶
۱۲. نجف لک زایی ۱۴۶
۱۳. منصور معدل ۱۴۶
۱۴. امام خمینی، معمار بزرگ انقلاب ۱۴۷
- ۳-۵. مقایسه تحقیق حاضر با تحقیقات مشابه ۱۴۸
- پیشنهادات برای تحقیقات آتی ۱۵۳
- منابع و مأخذ ۱۵۴

فصل اول

کلیات

۱-۱. بیان مسأله

در دو سه قرن گذشته، انقلاب‌ها بزرگترین دگرگونی‌های اجتماعی را در جهان پدید آورده‌اند. قرن بیستم بیش از آنکه قرن بزرگترین جنگ‌ها باشد، قرن انقلاب‌ها بوده است. انقلاب به عنوان یک رویداد کلان اجتماعی از سویه‌های متفاوت نظری و به طریق اولی در پارادایم‌های مختلف علمی (جامعه‌شناسی، روانشناسی، اقتصاد و...) مورد بررسی قرار گرفته است. با گذشت نزدیک به سه دهه، تاکنون تبیین‌ها و مطالعات مختلفی در پارادایم‌های متفاوتی در باب انقلاب اسلامی ایران انجام گرفته است. این تبیین‌ها و مطالعات، بیشتر کار بست نظریه‌های مختلف جامعه‌شناسی و در برخی موارد روان‌شناسی در باب تغییرات کلان، به طور خاص انقلاب، محسوب می‌شوند. این تبیین‌ها به سبب معمول رویکرد‌های نظریه‌آزمایی به دنبال برجسته کردن خطوط خاصی از رخداد انقلاب اسلامی برای تأیید تجربی نظریاتی هستند که از دریچه‌ی آن انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار داده‌اند. از این رو می‌توان انقلاب اسلامی را آوردگاه مناسبی بدانیم که در آن نظریات مختلف به محک آزمون تجربی در آمده و میزان واقع‌نمایی خود را در مواجهه با این تغییر بزرگ می‌آزمایند (حاضری و عاملی، ۱۳۸۶: ۷۳).

در طی قرون گذشته، نظریه پردازان و محققان بسیاری به بررسی ابعاد مختلف پدیده انقلاب - علل، فرآیند‌ها و پیامد‌ها و ... - پرداخته‌اند. علی‌رغم وجود تبیین‌های مختلف در باب انقلاب اسلامی، توده‌ی کنشگران انقلابی که سهم عمده‌ای در فرآیند انقلاب ایران داشته، مورد کم‌توجهی قرار گرفته‌اند و از این رو، نیازمند مطالعات وسیع و عمیقی است. شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی ایران، به عنوان نمونه‌ای مهم از این کنشگران انقلابی محسوب می‌شوند. براین اساس در این پژوهش، شهدا و ایثارگران سال‌های ۵۷ - ۱۳۵۰ استان‌های آذربایجان شرقی و غربی به عنوان نمونه‌ای از کنشگران انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ مورد بررسی علمی قرار می‌گیرند تا شناختی علمی در مورد این کنشگران انقلاب حاصل شود و نیز مشخص شود که این کنشگران چه کسانی بوده‌اند و از چه جایگاه اقتصادی، اجتماعی برخوردار می‌باشند. دقیق‌تر آنکه ما در جستجوی یافتن پاسخ به این سؤال اساسی هستیم که خاستگاه و طبقه‌ی اجتماعی شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی سال‌های ۵۷ - ۱۳۵۰ استان‌های آذربایجان شرقی و غربی چگونه بوده است؟

۱-۲. اهداف تحقیق

این تحقیق به دنبال دو هدف اساسی است. اول اینکه سعی بر این است تا با مطالعه‌ی دقیق و علمی، توصیفی علمی، دقیق و جامعه‌شناختی از خاستگاه و طبقه‌ی اجتماعی ایثارگران و شهدای انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ با تأکید بر استان‌های آذربایجان شرقی و غربی به عنوان نمونه‌ای از کنشگران انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ ارائه گردد. هدف دوم اینکه، نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق

مشابهی که توسط محمد امین باقری با عنوان « بررسی خاستگاه و طبقه ی اجتماعی شهدای انقلاب اسلامی شهر تهران (سالهای ۵۷-۱۳۵۶)» انجام گرفته است ، مقایسه خواهد شد تا مشخص شود که شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی استانهای آذربایجان شرقی و غربی از بعد خاستگاه و طبقه ی اجتماعی دارای چه شباهت ها و تفاوت هایی با شهدای انقلاب اسلامی شهر تهران می باشند .

۳-۱. ضرورت و اهمیت موضوع

ضرورت و اهمیت موضوع از چند جهت است :

اول آنکه، بررسی ابعاد مختلف - بالخصوص آن بعدی که کمتر به آن توجه شده یعنی کنشگران - انقلابی که در قرن ۲۰ ، در نوع خود منحصر به فرد می باشد و بسیاری از تئورهای انقلاب را با مشکل مواجه ساخت و برخی از نظریه پردازان را به بازنگری و ترمیم موضعی نظریات خود وا داشت ، حائز اهمیت است .

دوم آنکه ، کمبود مطالعات در زمینه ی کنشگران انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ ، اهمیت موضوع را بیشتر می کند . براین اساس ضروری است که در این مورد از طریق بررسی علمی ، اطلاعات دقیق کسب کنیم .

سوم آنکه ، توجه نظریه پردازانی مانند تدا اسکاچپول ، برینگتون موروکین بریتون به پایگاه اجتماعی و اقتصادی کنشگران انقلاب ها ، ضرورت و اهمیت این موضوع را به خوبی آشکار می کند.

۴-۱ ابعاد تازه ی تحقیق

در رابطه با موضوع مورد نظر با مقایسه تحقیق حاضر با تحقیقات و پایان نامه هایی که در رابطه با خاستگاه و طبقه اجتماعی بوده اند، جنبه های جدید آن مشخص می شود.

بررسی خاستگاه و طبقه اجتماعی شهدای انقلاب اسلامی (۱۳۵۷) شهر تهران در سال های ۵۷-۱۳۵۶، محمد امین باقری

بررسی پایگاه اقتصادی - اجتماعی شهدای انقلاب اسلامی در روزهای ۲۲-۲۰ بهمن ۱۳۵۷ تهران، علی اکبر شعری

بررسی طبقه ی اجتماعی نمایندگان مجلس شورای اسلامی، علی ساعی

بررسی وضعیت اقتصادی - اجتماعی بسیجیان جبهه رفته ی شهر تهران، یحیی علی بابایی

بررسی خاستگاه اجتماعی و تحلیل محتوای وصیت نامه های شهدای شهرستان کرمان، زهرا عرب

نژاد

در جدول (۱-۱)، وجوه افتراق و اشتراک پایان نامه های مذکور با تحقیق ما در سه قلمرو موضوعی، زمانی، مکانی قابل مشاهده است.

جدول (۱-۱): مقایسه پایاننامه ها با تحقیق حاضر

ابعاد مقایسه پایان نامه	قلمرو موضوعی	قلمرو زمانی	قلمرو مکانی
محمد امین باقری	بررسی خاستگاه و طبقه ی اجتماعی شهدای انقلاب	۱۳۵۶-۵۷	شهر تهران
یحیی علی بابایی	بررسی وضعیت اقتصادی_اجتماعی بسیجیان جبهه رفته	بعد از انقلاب	شهر تهران
علی ساعی	بررسی طبقه ی اجتماعی نمایندگان مجلس شورای اسلامی	دوره های اول تا پنجم مجلس شورای اسلامی	مکان مطرح نیست
زهرا عرب نژاد	بررسی خاستگاه اجتماعی و تحلیل محتوای وصیت نامه شهدای انقلاب و جنگ تحمیلی	دوره ی انقلاب و جنگ ۸ ساله	کرمان
علی اکبر اشعری	بررسی پایگاه اقتصادی - اجتماعی شهدای انقلاب	روزهای ۲۰-۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷	شهر تهران
تحقیق حاضر	بررسی خاستگاه و طبقه ی اجتماعی شهدا و ایثارگران انقلاب	۱۳۵۰-۵۷	استانهای آذربایجان شرقی و غربی

خلاصه آنکه تحقیقات مذکور همراه با تحقیق حاضر، تنها یک اشتراک دارند و آن اینکه در همه آنها خاستگاه و طبقه اجتماعی به عنوان محور اصلی تحقیق می باشد. تحقیق ما از این جهت که برای اولین بار خاستگاه و طبقه اجتماعی شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی استانهای آذربایجان شرقی و غربی را مورد مطالعه قرار می گیرد، بدیع و جدید می باشد.

۱-۵. سئوالات تحقیق .

با توجه به موضوع تحقیق ، سعی می شود به سه سوال مهم پاسخ داده شود :

۱- خاستگاه اجتماعی شهدا و ایثار گران انقلاب اسلامی سال های ۵۷- ۱۳۵۰ استانهای

آذربایجان شرقی و غربی چگونه بوده است ؟

۲- طبقه ی اجتماعی شهدا و ایثار گران انقلاب اسلامی سال های ۵۷- ۱۳۵۰ استانهای

آذربایجان شرقی و غربی چگونه بوده است ؟

۳- خاستگاه و طبقه اجتماعی شهدا و ایثارگران استانهای آذربایجان شرقی و غربی در مقایسه

با شهدای شهر تهران،چه شباهت ها و تفاوت هایی داشته است؟

فصل دوم

چارچوب نظری

۲-۱. پیشینه ی نظری

در بخش پیشینه ی نظری ابتدا مروری بر چارچوب مفهومی مفاهیم اصلی تحقیق از دیدگاه های مختلف خواهیم داشت . در ادامه در قسمت توضیحات نظری ، تئوری های مربوط به موضوع و همچنین ادبیات مربوط به سنجش مفاهیم خاستگاه و طبقه اجتماعی بررسی می شوند.

۲-۱-۱. چارچوب مفهومی

۱. طبقه ی اجتماعی

هر اصطلاحی در علوم اجتماعی و انسانی دارای مفاهیم و تعاریف متعددی است که از سوی متخصصان و نظریه پردازان این علوم مطرح می شود. هر تعریفی بر اساس ملاک ها و شاخص هایی ارائه می شود و محقق با بررسی تعاریف متعدد یک اصطلاح ، یک تعریف را ملاک کار خویش قرار می دهد و یا با ترکیب چند تعریف، تعریف مرکبی را برای کار خویش اختیار می کند. در این تحقیق، ما بعد از ارائه ی تعاریف مختلف مفهوم طبقه - که اصلی ترین مفهوم این تحقیق می باشد - اصطلاحات مرتبط با مفهوم طبقه را بررسی کرده تا وجه تمایز آنها با مفهوم طبقه مشخص گردد .

کارل مارکس

اولین کوشش برای تعریف طبقه ی اجتماعی به وسیله ی کارل مارکس صورت گرفت (علاقه بند ، ۱۳۸۰ : ۱۴۸) . مفهوم و اصطلاح طبقه در کانون بررسی های سیاسی و جامعه شناختی مارکس قرار دارد . تا جایی که به جرأت می توان گفت ، اساس اندیشه ی مارکس ، تضاد و برخوردی است که او معتقد است در بین طبقات جامعه و در طول تاریخ ، وجود داشته است (آرون ، ۱۳۸۴ : ۲۷) . مارکس بر خلاف بقیه ی اندیشمندان ، تعریف دقیق و صریحی از طبقه ارائه نکرده است و این امر با توجه خاصی که وی نسبت به آن دارد ، تعجب برانگیز است و شاید این امر به این خاطر باشد که وی با مشخص نکردن تعریف دقیق و صریح طبقه ی اجتماعی در جامعه ی سرمایه داری که او بیشترین توجه را به این جامعه دارد ، راه را برای تفسیرها و تعبیر مختلف از این واژه باز بگذارد (کوزر ، ۱۳۸۳ : ۸۱) . از دیدگاه گیدنز برای مارکس طبقه گروهی از مردم است که در رابطه ی مشترکی با وسایل تولید- وسایلی که به کمک آنها معیشت خود را تأمین می کنند- قرار دارند (گیدنز، ۱۳۷۶: ۲۴۲).

ماکس وبر

ماکس وبر طبقه ی اجتماعی را مفهوم چند بعدی می داند که به وسیله ی سه عامل ثروت ، قدرت و وجهه معین می شود . ثروت اشاره می کند به دارایی ، سرمایه و در آمد مشخص . قدرت

دلالت دارد بر توانایی شخص به اتخاذ تصمیماتی مهم یا تأثیر گذار ی بر دیگران تا در جهت منافع او عمل کنند. وجهه عبارت است از برخورداری از احترام اجتماعی. عامل اصلی وجهه ی شخص، شغل اوست. سه مشخصه ی قشر بندی اجتماعی، یعنی ثروت، قدرت و وجهه، تا اندازه ای مستقل از یکدیگر عمل می کنند. نه همه ی ثروتمندان از وجهه ی بالایی برخوردارند، و نه همه ی قدرتمندان، ثروتمند هستند (علاقه بند، ۱۳۸۰: ۱۴۹). و بر ادعا می کند که طبقات از گروههای متفاوتی تشکیل شده اند که فرصت هایشان در بازار کار و امکانات زندگیشان تا حد زیادی مشابه است (پارکین، ۱۳۸۴: ۱۳۳).

بروس کوئن

طبقه ی اجتماعی به بخشی از جامعه اطلاق می شود که به لحاظ داشتن ارزشهای مشترک، منزلت اجتماعی معین، فعالیتهای دسته جمعی، میزان ثروت و دیگر دارایی های شخصی و نیز آداب معاشرت، با دیگر بخش های جامعه متفاوت باشد. در جوامع مختلف، طبقات اجتماعی اشکال گوناگون دارند؛ مثلاً در هندوستان، جامعه به چند کاست مختلف، در اکثر کشورهای جهان سوم، به طبقات بالا، متوسط و پایین و در کشورهای صنعتی، به طبقه ی پایین، طبقه کارگر طبقه متوسط و طبقه ی بالا تقسیم می شوند (کوئن، ۱۳۷۹: ۲۳۹).

یرواند آبراهامیان

آبراهامیان در کتاب «جامعه شناسی سیاسی» طبقه ی اجتماعی را اینگونه تعریف می کند: طبقه اجتماعی لایه ی اجتماعی وسیع تری است که شامل افرادی با ارتباطات مشترک با ابزار تولید، اثرات متقابل مشترک با روش اجرایی در یک محیط توسعه یافته و نظرات مشترک درباره توسعه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است (آبراهامیان به نقل از عیوضی، ۱۳۸۲: ۵۰).

آنتونی گیدنز

گیدنز در کتاب «جامعه شناسی» می نویسد: «می توانیم طبقه را گروه بندی وسیعی از افراد تعریف کنیم که دارای منابع اقتصادی مشترک هستند و این منابع شدیداً بر انواع شیوه های زندگی که می توانند داشته باشند تأثیر می گذارد. مالکیت ثروت به همراه شغل، پایه های اصلی اختلافات طبقاتی را تشکیل می دهند» (گیدنز، ۱۳۷۶: ۲۴۱).

هربرت بردلی

طبقه مفهومی آشکارا دشوار برای تعریف کردن است، هم در کاربردهای جامعه شناختی هم در حکمت عامیانه (فهم عام)، عدم توافق چشمگیری میان جامعه شناسان مختلف دارای